

Teiniradikalismia, taistolaisuutta, kasvukipuja ja aikuisuuden irtautumisia

Satu Hassi: Mannerheim-solki ja punalippu. Siltala 2018. 400 s. ISBN 978-952-234-513-4.

Kirjailija ja poliitikko Satu Hassin (s. 1951) muistelmateos on nuoren naisen kasvutarina, joka kuvaa hänen matkaansa 1960-luvun lopun Teiniliitosta 1970-luvun taistolaisuuden kautta vihreään liikkeeseen. Hassi ottaa teoksessa aktiivisen toimijan ja vastuunkantajan roolin, jonka hän kokee omaksuneensa jo nuorena. Vastuu laskeutuu Hassin harteille heti alussa, kun korkeuksista ankarasti katsova isä toteaa 4-vuotiaan Sadun olevan jo iso tyttö. Teoksen alun lapsuuskuvauksesta aukeaa näiden ikäkausien muistelulle tyypillinen aurinkoinen kuvaus, jossa taloudellinen niukkuus teki elämästä luovaa ja luonto oli lähellä. Kirja päättyy vuoteen 1985 ja uuteen elämänvaiheeseen: Hassi eroaa aviomiehestä, taistolaisuudesta sekä teknikan alasta ja heittäytyy vapaaksi kirjailijaksi.

Luin muistelmia 1960–1970-lukujen liikkeistä kiinnostuneena sukupuolihistoriantutkijana: väitöstutkimukseni käsittelee taistolaisen liikkeen naistoimijoita ja heidän muistojaan. Siksi kiinnitin teosta lukiessa huomiota muistamisen ja kerronnan tapoihin, Hassin tyttöyden ja naiseuden kokemuksiin ja erityisesti taistolaisuuteen. Etenkin tyypillisiin poliitikkoelämäkertoihin verrattuna muistelmat tarjoavat elävän kurkistuksen sotien jälkeiseen Suomeen lapsen ja nuoren naisen silmin kuohuvalta 1960-luvulta muutosten 1980-luvulle. Teos on naisen, feministipoliitikon ja vastuunkantajan kasvutarina, sekä samalla suuren naissukupolven kokemusmaailman avaus. Itse taistolaisuus jää hieman sivuosaan, vaikka aihe on ilmeisesti poleemisuuksiensa vuoksi nostettu markkinoinnin kärkeen. Jo kirjan nimi viittaa isänmaallisen partiolaisnuoren ja teini-ikä radikaalin vasemmistolaisuuden ristiriitaan.

Kuten monelle 1960-luvun nuorelle, myös Hassille avautui uusi maailmankuva Väinö Linnan *Täällä pohjan tähden alla* -trilogian kautta. Kansallisuusajattelulla ja oikeistolaisuudella kylästetyn Suomen, koulun ja partioliikkeen ope-
tukset eivät tuntuneet enää oikeudenmukaisilta tai järkeenkäyville. Nuoruuteen tuli jotain uutta ja jännittävää:

Elämä ei tuntunut enää tylsältä, sille oli löytynyt tarkoitus: sorron ja vääryyden vastustaminen.¹

Kansallisen politiikan lisäksi nuorten mieliä kuohuttivat olennaisesti kansainväliset kysymykset: Summerhillin vapaa kasvatusajattelu, ydinasekilpavarustelu, kansalaisyhteiskunta. Nämä johdattivat nuoria laajasti vasemmalle sekä myöhemmin yhdistivät vasemmistoradikaaleja nuoria, työväenliikettä ja kommunisteja.² Yhteiskunnan ilmapiiriä kuvaten Hassi kertoo, kuinka Teiniliiton kokouksesta ostetun rauhanjärjestö Sadankomitean rintamerkin pitäminen koulussa tuntui radikaalilta ja uhkarohkealta.

Hassin lukioikäisenä löytämän Teiniliiton vuodet ovat täynnä vauhtia, innostusta ja herkullisia tarinoita. Hassi viilettää ympäri Suomea liiton asioilla erilaisissa seminaareissa ja tapahtumissa. Uhmakas ja kujeileva teiniradikalismi muuttui jossakin vaiheessa vakavammaksi järjestöpolitiikaksi. Hassin mukaan SKP:n vasen laita näytti edustavan marxilaista ajattelua johdonmukaisimmin. Taistolaiseksi liittyminen ja ajat taistolaisen joukoissa jäivät aatteen kuvauksesta huolimatta hieman raportoivaksi. Oliko Hassilla niin valtava työmäärä Teiniliiton varapuheenjohtajana ja myöhemmin järjestötoiminnassa Otaniemen Kansandemokraateissa ja SOL:n työvaliokunnassa, ettei tunnelmointiin jäänyt tilaa?

1. Hassi 2018, 102.

2. Ks. esim. Kimmo Rentola, Kevään 1968 isänmaan toivot. Teoksessa Sakari Saaritsa & Kari Teräs (toim.) *Työväen verkostot*. Väki voimakas 16. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura 2003.

Tentteihin ei ainakaan ehtinyt valmistautua päivää tai paria enempiä:

Mehän teimme edistyksen, ihmiskunnan tulevan onnen ja autuuden kannalta ratkaisevan tärkeää vallankumoustyötä.³

Osansa raportoivaan otteeseen lienee myös sillä, että Hassille kommunismi oli teoreettista ja analyttistä. Liikkeen ja aatteen edistys oli itsestään selvää, sillä ”meitähän johdatti tieteellinen teoria”. Taistolaisuus ei ole Hassin muistoissa, eikä monelle muullekaan taistolaisuusmuistelijalle Neuvostoliiton ihannointia, eivätkä Neuvostoliiton vierailuilla nähdyt epäkohdat horjuttaneet uskoa kommunistisen aatteen ylivoimaisuuteen. Taistolaisuus ei ollut myöskään väkivaltaa eikä porvariston tappouhkauksia – vaikka näin vanhempi sukupolvi pelkäsi ja koki – vaan monta tunteja kestäviä kokouksia, loputtomia keskusteluja, järjestötyötä ja kampanjoita, ihmissuhteita ja verkostoja.

Tovereita löytyi joka puolelta ja uutta opittavaa oli jatkuvasti:

Opiskelimme kaikkea mikä liittyi ihmiskunnan historiaan, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Intohimoisesti yritimme ymmärtää mitä tapahtuu ja miksi – ja halusimme jakaa valaistumistamme muillekin.⁴

Hassi on kuorruttanut kerronnan nuoruuden kiihkeän ”oikeassa olevan” -poliittisuuden humorilla. Lempään humoristinen kerrontatapa, jota voisi kutsua ehkä ironiseksi nostalgiaksi, voi helpottaa nuoruuden taistolaisuuden muistamista ja tehdä nuoruuden tekoja ymmärrettäväksi sekä itselle että muille.⁵

Innostuksesta ja aatteen palosta huolimatta valtava työmäärä turhautti ja uuvutti. Hassin mukaan taistolaisuudesta alkoi loppua puhti jo 1970-luvun puolimaissa. Samaan aikaan yhteentörmäykset Hassin kasvavan sukupuolittietoisuuden, feminististen ajatusten ja taistolaisuuden

välillä lisääntyivät. Monien muiden taistolaisnaisten tavoin elämään alkoi 1970-luvun lopulla tulla kaikenlaista muuta. Opinnot, avioliitto ja raskaus sekä muutto Tampereelle etäännyttivät liikkeestä, vaikka toivo maailman muuttamisesta paremmaksi eli edelleen.

Feminismi ja keskustelut sukupuolesta ja sukupuolirooleista alkoivat tulvia Hassin elämään monelta eri suunnalta, erityisesti äitiyden myötä. Aviomiehen patriarkaalinen ja alentuva suhtautuminen Hassin tekemisiin vahvisti kyteviä eroajatuksia. Sukupuoleen liittyvien kysymysten käsittelylle ei ollut tilaa omassa avioliitossa, mutta ei myöskään liikkeessä. Taistolaisuus alkoi tuntua paikallaan junaavalta, feminismi taas ”villiltä ja vapauttavalta”. Muistelmia voikin lukea myös feministin kasvutarinana.

Vaikka Hassi kokee havahtuneensa sukupuoleensa varsinaisesti vasta raskausaikana, hän on muistelmien mukaan havainnoinut ja kommentoinut tyttöjen ja poikien, naisten ja miesten erilaisia roolituksia niin ihmissuhteissa, päiväkodissa ja koulussa, työpaikoissa ja laajemmin yhteiskunnassa lapsuudesta saakka. Hassi käsittelee myös tyttöyttä, naiseutta ja sukupuolen ruumiillisuutta läpi teoksen. Yksi esimerkki on valoisaa lapsuuskuvausta varjostanut, paljon julkisuutta saanut kuvaus 11-vuotiaan Hassin raiskauksesta ja raskauden pelosta.⁶ Sen lisäksi Hassi on ripotellut ympäri muistelmien kertomuksia nuoren naisen elämästä 1960–1970-luvuilla sekä ajan sukupuolirooleista ja -odotuksista. Nuo-ret kasvoivat muuttuvien seksuaalikäsitteiden ja kammottavan puutteellisen ja asenteellisen sukupuolivalistuksen aikana. Sitä ja auktoriteettien vanhahtavia käsityksiä korostaakseen Hassi kuvaa esimerkiksi, kuinka rippikoulussa naista verrattiin ruusuun, jota kierrätettiin huoneessa kädestä käteen jokaisen nuuhkittavana ja nuolaistavana. Ajan ristiriitoja kuvaa se, kuinka 22-vuotias Hassi räjähtää nauruun lukiessaan avioliittolaista, että morsian on oikeutettu kihlauksen purkautuessa korvaukseen, jos mies on maannut morsiamensa.

3. Hassi 2018, 285.

4. Hassi 2018, 329.

5. Ks. Liisa Lalu 2015, ”Ainakin vuori on kääntämättä.” Nuortaistolaisuuden muistaminen ja menneisyyden radikalismi. *Ennen ja nyt. Historian tietosanomat* 1 (2015).

6. Suvi Kerttula, Satu Hassi raiskattiin 11-vuotiaana – kantoi hirveää salaisuutta yli 20 vuotta. *Iltasanomat* 31.1.2018; Simo-pekka Virkkula, Ripari-isonen kasvoi jyrkäksi kommunistiksi – Satu Hassin nuoruudessa tapahtui asioita joiden muistaminen hirvittää. *Aamulehti* 31.1.2018.

Feministiksi Hassi kasvoi toimiessaan nuorena naisena miehisissä toimintaympäristöissä, järjestöissä ja politiikassa. Hän kohtasi usein vähättelyä, joskus myös pilkkaa kokoomuslaisten vitseissä. Sen sijaan Teiniliitto ja taistolainen liike tarjosivat Hassin kaltaisille tytöille ja nuorille naisille mahdollisuuksia toimia yhteiskunnallisessa liikkeessä ja nousta korkeisiinkin järjestötehtäviin. Niin liikkeen entiset toimijat kuin tutkijatkin ovat kuitenkin osoittaneet, ettei taistolainen liike hyödyntänyt kunnolla naisten potentiaalia ja liikkeessä säilyivät tietyt sukupuoliroolit ja -hierarkiat.⁷ Hassi mainitsee myös liikkeen ”mieskellokkaiden” harrastaman pöksylähetyksen, mutta seksuaaliseen ahdisteluun ja seksismiin hän muistaa törmänneensä vasta työelämässä.

Hassi kirjoittaa niin eläväisesti ja yksityiskohteisesti, että aloin väkisinkin miettiä hänen muistiaan ja teoksen taustalla olevaa lähdeaineistoa. Lapsuuden muistot ovat täynnä herkullisia perhetarinoita ja monet niistä vaikuttavat perheen ja valokuvien avulla muodostetuilta kertomuksilta. Kiitoksissa Hassi kiittää Kansallisarkistoa, jossa

■ Kuva 1. Satu Hassi SOL:n 10. liittokokouksessa, joka pidettiin 3.10.1975–5.10.1975 Helsingin Kulttuuritalolla. Kuva: *Tiedonantaja*, Kansan Arkisto, KansA114789.

on kolunnut Teiniliiton arkistoa, sekä aikakauden lehtiä kuten *Aamulehteä*. Etenkin taistolaisuuden kohdalla tuntuu, että paljon jää kuitenkin kertomatta. Onko Hassin kaltaisen julkisuuden henkilön ja aktiivisen poliittisen toimijan edelleen vaikea muistella taistolaisuutta? Olisinkin mielelläni lukenut kuvailun rinnalla enemmän Hassin omaa analyysia. Teoksen lopussa tätä on hiukan: Hassi valottaa jälkiviisaana nuorten radikaalien motivaatiota sekä saavutuksia, ymmärtäen siten nuoruuden intoa ja jyrkkyyttä. Samalla hän on iloinen, etteivät nuoret taistolaiset saaneet valtaa silloin, kun he eivät vielä ymmärtäneet, ettei tarkoitus pyhitä keinoja.

FM Liisa Lalu on tohtorikoulutettava kulttuurihistorian oppiaineessa Turun yliopistossa.

Sähköposti: Ihlalu@utu.fi

7. Ks. Matti Hyvärinen, *Viimeiset taistot*. Vastapaino 1994, 144–145; Eeva Peltonen, Nais- ja miesmuistoja 1970-luvulta. Sukupuoli entisten taistolaisopiskelijoiden elämäkertahaastatteluihissa. Teoksessa Matti Hyvärinen, Eeva Peltonen & Anni Vilkkonen (toim.) *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa*. Vastapaino 1998, 234–241. Arja Turunen, Suomalaisten feministien muistoja 1970- ja 1980-lukujen yhteiskunnallisesta toimintakulttuurista. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 3 (2018), tulossa.